

Світлана БЕРДНІКОВА,

учитель зарубіжної літератури Криворізької гімназії № 111 Криворізької міської ради

Людмила ФЕСЕНКО,

учитель української мови і літератури Криворізької гімназії № 111 Криворізької міської ради

«В НАС ЄДИНА МЕТА – УКРАЇНА СВЯТА, НЕЗДОЛАННА НІКИМ І НІКОЛИ»

Урок-читацька конференція

за кіносценарієм Анатолія Покришнія «Між двома дощами»

Мета (формування компетентностей): *літературознавча*: уміння розпізнавати й аналізувати драматичний твір; *пошуково-дослідницька*: визначення проблематики кіносценарію «Між двома дощами», його актуальності й художньої цінності, пояснення глибокого психологізму твору, особливості його композиції; *ключова*: формування образного мислення, уміння сприймати художній текст у його єдності з життям, подіями сучасності; *комунікативна*: визначення мікротем тексту, які найбільше вразили, уміння аргументувати свій вибір визначати емоційно-почуттєву сферу впливу на свідомість і підсвідомість людини; *інформаційна*: уміння виділяти інформацію відповідно до поставлених завдань, презентувати її; *загальнокультурна*: популяризувати твори сучасних українських письменників; спрямовувати молодь до усвідомленого прагнення боронити рідну землю, сприймати національно-визвольні ідеї як основи демократичного суспільства; виховувати загальнолюдські моральні якості, сприяти розумінню філософської сутності кохання.

Тип уроку: засвоєння нових знань, формування вмінь і навичок.

Обладнання: ноутбук, мультимедійний пристрій, екран.

Допоміжні матеріали: рукопис кіносценарію, презентація, відео, книжкова виставка.

Перебіг уроку

I. Організація навчальної діяльності учнів.

Психологічна настанова на роботу.

Учитель. Війна прийшла в дім кожного українця 24 лютого 2022 року. Але почалася вона набагато раніше, 8 років тому, у 2014-му.

Цей рік миттєво постарів:

Покрився зморшками, посивів.

Узяв собі в поводири

Схололі сутінки. Знесило

Пішов до краю... Шкандибав,

Кульгаючи на хворі ноги,

Туди, де зранена верба
Навхрест розділює дороги.
Присів під деревом. Йому
Скуйовдив пасма вітер рвучкий.
Завдали біль страшний, німий
Кулі – осотові колючки.
Холодна ніч взяла в полон,
Ні, він не спав – тривожно марив.
Розвіяли спокійний сон
Й блукали небом темні хмари.

Напевно, тоді далеко не всі усвідомили, що ж відбувається. Вісім довгих років ми сподівалися, що все якось владнається. Та багато українців уже тоді зрозуміли, яку страшну небезпеку несе сусідня держава, що називала себе «братнім народом». Постала загроза територіальній цілісності, незалежності, демократичній розбудові нашої держави. Чоловіки добровільно йшли до військкоматів, а далі – на лінію зіткнення боронити рідну землю. Серед них були як досвідчені чоловіки, так і ті, хто нещодавно закінчив школу. Кожен розумів важливість своєї місії: стримати рашистську навалу.

І ніби поруч стали два явища: війна в мирному житті та мирне життя посеред війни. Війна принесла смерть, біль, жах, страждання, сльози. По різні боки опинилися друзі, члени родин. Одні вже зрозуміли, як виживати серед руїн, інші, як і раніше, продовжували жити напівмирним життям. Ось тут – лінія зіткнення: бій, ворог, кулі; а там – спокійно живуть люди, працюють, навчаються, вирішують буденні справи. І лише кохання не підвладне ані часу, ані обставинам.

II. Повідомлення теми й мети уроку.

Учитель. Події 2014-го надихнули багатьох митців на написання художніх творів, пісень, віршів, створення кінострічок. Сьогодні ми пропонуємо вашій увазі кіносценарій чернігівського письменника Анатолія Покришнія «Між двома дощами» і запрошуємо на урок-конференцію.

Учитель. Коли Анатолій Покришень дізнався, що ми з вами читаємо його твір, він захотів звернутися до нас.

III. Звернення автора до учасників конференції (відео 1).

IV. Розповідь про письменника за інформацією з Вікіпедії, презентація книжкової виставки «Творчість як вияв високої природи» (відео 2).

V. Формування вмінь і навичок літературного аналізу.

Учитель. Так, дійсно. «Між двома дощами» – це кіносценарій про любов. І ще про відвагу. Про безумовну відвагу захистити своє, впертися власним життям і нікому не віддати свою землю, свій дім, своє право бути незалежним і ходити з високо піднятою головою. А ще про надлюдську віру, патріотизм і справжню чоловічу дружбу.

У тому, що письменник знається на військовій справі, переконуєшся відразу, з перших рядків твору. Досягає він цього завдяки реалістичності подій, персонажів, простоті діалогів, увазі до побутових деталей війни.

Події кіносценарію розгортаються у перші місяці антитерористичної операції на Луганщині. Час, коли армії майже не існувало, коли оборона трималася на добровольчих батальйонах. Сюжет кіносценарію складений на підставі розповідей учасників бойових дій на Сході України, але все ж він не документальний, а художній.

У нас сьогодні різновікова аудиторія. Тому запрошуємо всіх, хто прочитав твір чи у ході обговорення захоче висловити свою думку, до активності. Тож, перейдемо до твору.

1. Проблемне запитання

Учитель. Які ціннісні орієнтири (*пізнавальний – усвідомлення сутності явища, його якостей, властивостей; емоційний – переживання цінності явища; мотиваційний – готовність діяти відповідно до усвідомленої цінності ситуації вибору*) дає нам кіносценарій і наскільки вони наразі актуальні?

Учитель. Дискусійне питання:

«Добре вмирати тому, хто, боронячи рідну країну,

Поміж хоробрих бійців падає в перших рядах...» (Тіртеї).

•Хто ці герої в умовах війни? Якого значення набувають поняття життя і смерті у воєнний час?

Учитель. Давайте поговоримо про дійових осіб кіносценарію. *Ким вони були до війни?*

Роман (Сівер) – студент педагогічного вузу, кандидат в майстри спорту з боксу. Люба та Ольга – студентки медичного училища. Даша – дипломована медична сестра. Микола (Швенд) – учасник революції Гідності. Анатолій (Бемоль) – артист філармонії. Фіма (Тель-Авів) – випускник школи...

Чи готувалися ці люди до війни? Ні. У них мирні професії, вони думали про мирне майбутнє. Вони не планували собі навіть якихось проблем, хоча були готові їх вирішувати. І раптом війна вирвала їх зі звичного життя, шокувала своїм свавіллям. Така зрада була абсолютно неочікуваною, бо наші волелюбні люди стояли на Майдані у захисті свого права на перебування у родині європейських народів. Вони отримали ножа в спину, коли в груди летіли кулі беркутівців.

Чи ховалися добровольці за спинами інших? Ні. Чи хотіли вони зберегти свої життя? Так. Чи боялися вони смерті? Так.

Людина не має можливості прожити життя на чернетку. А в екстремальній ситуації, якою є війна, проявляються найкращі риси характеру. Давайте дамо характеристику героям твору. (На питання Люби про повістку з військомату Роман гарячково відповідає: «*Навіщо чекати призову військомату? Є призов серця!*»).

У творчості різних народів, різних епох, вже згаданого античного поета Тіртея захист рідної землі вважається найважливішою місією, бо коли є територія – є народ, є нація. Інакше відбувається асиміляція із завойовниками, котрі поглинають і знищують. Боягузи, говорить Тіртеї, ідуть в небуття. Герої ж – відлітають журавлями і живуть у пам'яті народу вічно. Це не означає, що треба обов'язково воювати і загинути, життя – одне і його варто берегти. Є поняття тилу, який має забезпечити воюючих на передовій; є волонтерство, яке вирішує нагальні питання від одягу й їжі до зброї. Проте, як ніде, на війні приходиться розуміння цінності життя.

Учитель. Дискусійне питання:

• Яка роль командира під час бойових дій?

• (Минулого року ми вивчали з вами кіноповість О. Довженка «*Ніч перед боєм*». Капітан Колодій розповідав у ній про «секрет своєї мужності», історію про діда Платона та діда Савку, яка надихнула бійців на подальші дії, викликала величезне бажання боронити рідну землю. У кіносценарії А. Покришнія командири – наші сучасники) (Борода, Лютий, Швенд);

- відповідальність;

- лідерство й особистий приклад;

- піклування про підлеглих (*похід до сільмагу, трьохсотий*).

Учитель. Дискусійне питання:

• Чи виправдана брехня задля високої мети? Чи доречний гумор на війні?
(Тель-Авів)

(Сьогоднішні воїни – справжні нащадки козаків, а ті завжди вміли підкинути влучне слівце та посміятися, в т.ч. і з самих себе, щоб «тримати бойовий дух на високій ноті». Голос з грузинським акцентом: «*Внимание! Всем абонентам! С 15.30 противник запросил перемирие! Всем подразделениям ответить взаимностью*».

БЕМОЛЬ (хитро сміється). *Що воно ото белькоче? Не розберу.*

ШВЕНД (невинним голосом). *Наша рація ненадійна, працює з перебоями. І я не второпав, що там сказали. Хто з вас, пацани, розібрав? Теж, ні?! Давай, Бемоль!*)

Говорячи про літературний твір, не можна залишити поза увагою його художню цінність:

Зменшено-пестливі суфікси як засоби вираження комічного:

- в іронічному значенні («*Лютий: Величенька «градинка», що правда без боеголовки»; «Бемоль: А давайте сипнемо по кацапах «маленькими». Га?»*»)

- в гумористичному значенні (*Бульба: «Бачили, як ти у медбаті дієспроможність виявляв і берці об штани чистив. Так та руденька медсестричка клюнула?»*»).

Метонімія («*Лютий: перебігти в зеленку можна*», *Голос із рації: «Пока мінус»*»).

«Перелицювання творів» відомих авторів чи фраз (*Лютий: «Щоб лани широкополі і Дніпро, і кручі, стали вам поперек горла, сепари смердючі»; Хан: «Нету лампи Ільча, пусть посветит нам свеча»*»).

Художня деталь – блакитна сукня – набуває символічного значення. Якого саме? (є символом мирного синього неба, щасливого життя. Потрібно берегти чисте небо, не допускати жахів війни, яка розлучає закоханих, калічить людські долі й серця, несе смерть).

Учитель. Дискусійне питання:

• **Чому рідні і близькі люди опинилися по різні боки війни? Які мотиви їхніх розбіжностей у поглядах?**

(*Лютий – колишня дружина, Марія Василівна – онука*) («*Лютий: Бувша дружина, її батьки. Вони завжди до Москви тяжіли. Та найприкріше – рідний брат... Хотів би його побачити, спитати, як йому в «руськом міре»? Але все, що б не сказав йому, розіб'ється об стіну нерозуміння*»).

Учитель. Дискусійне питання:

• **Як місцеві прості громадяни сприймали українських воїнів та події, що відбувалися?** (Степанович – Гаврилівна, узагальнені образи) («*Швенд: Спасибі, що вчора не підвели волонтери. А ще місцевий дід, Степанович, на тому тижні три мішки картоплі на кухню підкинув, торбу сушених яблук. Бабця його, Гаврилівна, вчора два бутлі огірків притарбанила...*»)

Учитель. Дискусійне питання:

• **Чи є на війні місце кохання?** (*Лютий–Даша*) («*Лютий: Скажеш, війна – не час для кохання. І сам знаю. Але колись же, блін, вона скінчиться...*», «*Даша: Ніколи не могла б подумати, що на війні так може бути. Ну, говорити про любов так багато*»).

Виразне читання учнями уривків тексту в дійових особах.

Учитель.

Не спить земля, знівечена війною
В лихій недолі винна без вини.
Здавалося б, куди ще більше болю?
Та гинуть, гинуть віддані сини...

Не спить, затамувавши горе, мати.
Карта останнє синове «Чекай!»
Душа болить: йому б іще кохати,
А він поліг в бою за рідний край.

Не спить вдова, вдивляється у фото,
Гарячі сльози котяться з очей.
Не оживе, не сяде знов навпроти,
Не пригорне коханий до грудей.

Не спить хлопча, чека на свого тата.
Він найдобріший, хоч неговіркий.
«Татусю мій, не встиг тобі сказати:
Хіба де в світі є іще такий?!»

Не сплять в окопах вірні побратими –
Гамують в серці спогади про дім,
Де їх чекають їх живими
І з перемогою у поступі твердім!

І ти не спиш, чатуєш, Україно.
Серед надій і мрій, і сподівань
Ти розцвітеш садами – не полином –
Під крилами малинових світань.

VI. Закріплення знань, умінь і навичок.

1. Бесіда.

✓ Поясніть назву твору та особливості композиції. (*«Між двома доцями»... Доц під час першої зустрічі Люби й Романа. Друга зустріч – і знову доц... Лише дві зустрічі. Що між ними»: рік чи ціле життя?*)

✓ Який життєвий досвід отримав кожен із них (Люба – Роман)?

2. Інсценізація твору. Відео 3.

3. «Міні-диспут»:

✓ Які вчинки героїв кіносценарію вразили чи схвилювали вас найбільше?

✓ Які спільні характерні риси наших воїнів ви б визначили?

✓ Чи завжди людина повинна протистояти виявам несправедливості, жорстокості, виявляти неприйняття агресії? Свою думку аргументуйте.

✓ Під час бойових дій життя і смерть завжди поруч. Кожен готовий віддати власне життя задля спільного добра. Чи можна говорити, що люди перестають цінувати життя? Як виявляється у творі усвідомлення цінності власного життя?

VII. Рефлексія.

Інтерактивна вправа «Мікрофон»:

- ✓ Сьогодні на уроці я уперше відчув/відчула...
- ✓ Найбільше сподобалося те, що...
- ✓ Глибокий психологізм у творі, на мою думку, розкривається, коли...
- ✓ Після сьогоднішнього уроку я замислився/замислилася над тим, що...
- ✓ Відчув/відчула гордість за...

VIII. Домашнє завдання.

Створити уявні сторінки на Facebook Люби, Даші, Романа (Сівера), Миколи (Швенда) (одного на вибір).

IX. Підсумки уроку.

Учитель. Найбільшим жахом війна обернулася для покоління молодих людей, у яких попереду мало би бути довге щасливе майбуття, повне любові. Автор обрамляє події війни мирним життям, бо війна – явище тимчасове, протиправне; мир – явище постійне, справедливе.

Героїня кіносценарію Даша втратила свого коханого Андрія, який обіцяв їй любити все своє життя і залишився вірним своєму слово, загинувши на її руках. Люба, прощаючись з випадковим знайомим хлопцем навіть не уявляла, що саме він її доля. Вона дочекалася Романа. Таке-то воно мінливе життя!

Ми живемо в реаліях, коли дружини бояться за своїх чоловіків, коли діти чекають на батьків, коли матері моляться за своїх дітей.

Я повернуся, рідна мамо, із війни,
Щоб міцно обійнять тебе, одна-єдина.
До рук твоїх і до твоєї сивини
Невинно пригорнутись, мов мала дитина.

Жахливо було відчувати смерть в бою,
Та страх холодний вчив хвилини цінувати.
Я захищав країну віддано свою,
Щоб твої очі, нене, цілувати.

Густим полином гірко плакали степи
І від розривів до небес земля злітала...
Матусю, коли поруч падали брати,
Твоя любов мене від кулі врятувала.

Нехай мами дочекаються своїх дітей живими. А тим, хто не повернеться з війни, вічна пам'ять! Слава Україні! Героям Слава!

У заході використані вірші Світлани Берднікової